ELO DİNO

Herêma Botanê ku xwedî çiyayên bilind û bi heybet e, mazûvaniya gelek gelan, eşîr û şaristaniyan kiriye. dasîtan û efsaneyên kurdan hene, ku wêj'e (edebiyata) wan a devkî li ser gotınan dewlemend e. Yek ji dasîtanan jî dasîtana “ELO DÎNO” ye.

ELO Kİ YE? Elo Dîno: Dasîtana ku tê zanîn di nîveka sedsala pazdehan de pêk hatiye wiha ye: Bezirganan rêyên bazirganiyê ji Amedê diçûn Mûsilê û ji wir jî di ser çemê Dîcle re diçûn Bexdayê. Ev bazirgan bi gelemperî mirovên pir dewlemend bûn, ku bi bermîlên zêr, şerab û cêwîyan rêwîtiyê dikirin. Li gundê Bafê yê navçeya Hezexê ya Şirnexê li ser rêyên derbasbûnê bi cih bû. Bazirganên ku ji herêma botanê ya ku xizanî lê derbas dibe, bi gelemperî li ber çavên gundiyan dixwin û vedixwin. Dê serxweş bibûya û bi jînanre kêf dıkirin. Wê demê gelê Botanê bi taybetî gundê Bafê di nava bêmalî û xelayê de bû. Dewleta Osmanî û Mîrê Botanê Mîr Mihemed, ku haya wan ji vê rewşa bêbext u xelaya lı nav gelê xwe da tune bû, bi kêf û zewq dijiyan. Beravên çemê Dîcle yê pîroz, ku Elo çavê xwe lê vekiri, Elo û gelê herêmê bêzar kir bu û ew der ji bo bazirganan dergeheke xweş

u bihiştî bû. Gelê herêmê ku ji bacên li ser wan nikarin pişta xwe rast bikin û bi taybetî jî gundê bafê. Wan fêm kir ku ne mimkûn e ku bi vî rengî bijîn. Eli, mirovên bafe ye kêm têne dîtin Ji belengaziya ku heqê wan neyi, rêyek dîtibû û ev fikra xwe bi ciwanên gundê Bafê re parve kir. Di pêşengiya Elî de ciwanên gundê Bafê ev serhildana li dijî Osmaniyan û Mîr Mihemed ji tevahiya herêma Botanê re ragihandin.

GELO BI RASTİ Jİ ELO DİN BU AN NA? Elî li Bafê, bi hevalên xwe re dest bi serhildanê kir. Elî û hevalên xwe ji bo derbasbûna bazirganan li her du aliyên çemê Dîcleyê zincîr danîn û dest bi bac girtinê kirin. Mal û milkên kesên ku bac nedan girtin û şandine Amedê. Elî dest bi belavkirina xemlên xemilandî, zêr, zîv û pereyên ku ji bazirganan dikirin li gelê herêmê belav kir. Serhildana Elî zû li her derê deng veda. Gelê Botanê ji bo piştgiriyê bidin vê serhildanê herikîn qadan û ji bo bibin rêhevalê Elî, li Bafê tevlî serhildanê bûn. Elî ku di çavê xelkê de mêrxas bû(bi rastî ji wusa bu), ji ber serhildana wî ya mezin navê Elî kirın "ELO DÎNO". Elo û rêhevalên xwe zû qesrek biçûk ava kirin. (ev keleh heya roja me ya îro bermahi ye we maye le bele lı Mixabîn ne pir rewşeke baş daye). Xelkê ji vê kelehê re digotin "QESRA ELO DÎNO". Mîr Mihemed û leşkerên Osmanî gelek caran bi Elo û hevalên wî re şer kirin u erişdan. Elo û hevalên wî. Çiyayên Botanê li pişt xwe girtin û hemû êrîş pûç kirin. Serhildêrên hemû herêmên Kurdan, bi taybetî Mîr Mahmut, Serhed û Dêrsimê beşdarî serhildana Elo Dîno bûn. Li Bafe'de şikeftan kirin mal û keviran kirin balîf. Stêrk lıhevf û hevalên wan bûn. (Îro li gundê Bafê jî mirov dikare van şikeftan bibîne.) Dijminên Elo pê hesiyan ku bi şer nikarin van serhildêrên ku li çiyayên Botan serwer bûn têk bibin. Dijminê Elo ye heri mezın Mîr Mihemed, xwe amade dike ku xefikekê ji Elo re deyne. Qeyikek bi def û zurnayan, ku kon û şerab hilgirtibûn, nêzîkî Bafê bû. Elo ku dipirse: "Ev şahiya kê ye? Ev şahi ji bo te ye ey lehengê Kurdan? Mîr dixwaze bi te re aştiyê bike. Nepejirandina aştiyê û redkirina aştiyê li Kurdan nayê pêşwazîkirin. Elo bi hevrêyên xwe re şêwirîn û biryar

dide ku pêşniyara Mîr qebûl bike. Mîrê mezin merivên xwe(kasıde xwe) şandin ber lingên me, ne mimkûn e u şerme ku em qebûl nekin. (Elo, Mîr'e diz û xayin bi zorê(mecbûr kirin) dide aştiyê), Elo tevî çend leşkerên xwe yên herî pêbawer û bi çepikan re ji Qesra xwe ya heri balkêş da derdikeve. Di rê de ji Elo re şerab dihate ikram kirin û cêwîyên herî xweşik Elo gaveki jî tenê nehiştin. Bêhnên jinan, tama şerabê û dengê dîcleyê... Elo û rêhevalên wî xistin xewê. Elo û hevalên xwe girtî û serxweş, di îşkencexaneya Mîr de şiyar bûn. Ev senaryoya xiyanetê ya li *Birca Belek* ne ya yekem bû û ne jî ya dawî bû. Mixabîn. Dîrok xwe dubare kiriye. Di serhildanekê de Kurdekî din jî xencera îxanetê xist lı Kurdekidi. Piştî îşkenceya bi rojan a Elo Dîno, Mîr ji bo dîtina Elo tê îşkencexaneyê. Mîr dipirse: Elo ma ji vê rewşa ku tu tê de yî xerabtir li vê dinyayê heye? Elo bersiv da: Belê heye! Mîr meraq dike. Ma ji vê xerabtir çi heye? Elo bersiv dide: Tiştê herî xirab li dinyayê; Rojekê mêhvanek xude ji dûr ve tê mala te bırcaû ji ber ku birçî ye ji te tasek şîr dixwaze. Lê ji ber ku hûn di nav xizaniyê de dijîn, tasek şîr jî li mala we nemaye. Û hûn û hevjîna xwe bêçare li hev dinêrin. Û mêvanê xwedê birçî ji malê diçe, yanî mirina xwe didomîne. Bawer bike Ev rewş ji her tiştî xerabtir e. Îxaneta Mîr bi vî awayî li rûyê wî dixe. Mîr li ser bersîva neçaverêkirî ya Elon digirî. Û pê dızane ku sedema xizaniya herêma botanê ev e. Mîr dibêje tavilê îşkenceyê rawestîne û Elo berden! Lê niha pir dereng e. Leş e Elo ji bandora îşkenceyê nikare xwe xilas bike. Û Elo di zindanên Bîrca Belek, qesra kurdan a bi heybet u balkeş de dimire. Elo Dîno ne tenê lehengê serhildanê ye, di heman demê de edaleta wî ya li herêmê deng daye. Dengbêjan bi sedsalan li ser navê ELO DÎNO kılam, bend û şîn gotine. Yek ji wan dibêje...

Elo dîno Elo dîno,
Elo dîno, elî axayo
Simbêl reş û xwînşêrîno, elo dîno, elî axayo
Qesra elê mermer gişte Birca elê mermer gişte

Ew şûre beran pişte Jaro elo, eli axayo

Qesrê elê nava rêyo Birca elê nava rêyo

Dengê du şêra wê têyo Jaro elo bi şûr çûyêyo

Dengê du şêra xweş tê Jaro elo bi şûr geheştê Jaro elo navda kuştê

QESRA ELO DÎNO A HERİ BALKÊŞ

CİVAKNAS KADİR DURAK 2022